

Kunstopdrachten

Het Mondriaan Fonds draagt bij aan kunstopdrachten in de publieke ruimte, bijvoorbeeld voor een voetbalveld, schoolplein, bioscoop, kinderbegraafplaats, rotonde, stadsplein, trainstation, kerk, ziekenhuis of museumtuin. Lees daarover meer in deze speciale bijlage.

M

mondriaan
fonds

van Rooij
Toeter

Ook u kunt opdrachtgever zijn!

tot Troosthond

Birgit Donker gefotografeerd in de ruimtelijke installatie 'Breaking Habits' van RAAAF (Rietveld Architecture-Art-Affordances) in de hal van het Mondriaan Fonds, 2017. 'Breaking Habits' is in opdracht van het Mondriaan Fonds gemaakt en verkent hoe een wereld zonder stoelen of banken er uit zou kunnen zien; de leefomgeving van 2025. Het is een werklandschap en ontmoetingsplaats, ook voor bezoekers.

Colofon
 Redactie: Caroline Soons, Steven van Teeseling
 Tekst: Birgit Donker, Maaike Stafhorst
 Ontwerp: 75B
 Beeld: Ernst van Deursen (portretten), opdrachtgevers en beeldend kunstenaars
 Cover:
 Peter Stel, Terreinwinst, Roept u maar!, 2011; Christian Wisse, Een hond voor jou
 © Een uitgave van het Mondriaan Fonds, mei 2017
 Het Mondriaan Fonds heeft zich ingespannen aan alle auteursrechtelijke verplichtingen te voldoen. Voor zover iemand echter meent alsnog/rechttebbende te zijn, kan deze zich tot het Mondriaan Fonds wenden. Van werken van beeldende kunstenaars aangesloten bij een CISAC-organisatie is het auteursrecht geregeld met Pictoright te Amsterdam.
 © c/o Pictoright Amsterdam 2017

Mondriaan Fonds
 Postbus 773
 1000 AT Amsterdam
 mondriaanfonds.nl

Publieke kunst

Het begon op een voetbalveld, waar twee voetbalvaders op een zaterdagochtend verzuchtten; waarom staat hier eigenlijk geen kunst langs de lijn? Het eindigde met een elftal kunstenaars dat werk maakte in de kantine; rond het voetbalveld en in de kleedkamers.

Dit was het begin van de Bijdrage Opdrachtgeverschap van het Mondriaan Fonds waarbij alle denkbare opdrachtgevers – van ziekenhuizen, musea, scholen tot boerenbedrijven en particulieren – een bijdrage kunnen aanvragen voor het laten maken van een nieuw kunstwerk. Voorwaarden zijn dat het werk kwaliteit heeft en dat het publiek toegankelijk is. En dat er bovendien een reëel honorarium is voor de kunstenaar. Het fonds betaalt maximaal de helft van het bedrag, de opdrachtgever zorgt zelf voor de rest van de financiering.

Zo gaf in Breda de voorzitter van een winkeliersvereniging de opdracht om midden op een rotonde een kunstwerk van Tom Claassen te plaatsen als een soort logo voor het winkelgebied Oranje Zuid. De stad Zwolle was de initiator van 'Portal', een kunstwerk van Ram Katzir en Hertog Nadler, op de route van station naar binnenstad. En kunstenaar Erik Odijk maakte voor ziekenhuis Rijnstate in Arnhem een installatie als 'heilzame omgeving'.

Inmiddels zijn verspreid over Nederland ruim honderd publiek toegankelijke kunstwerken tot stand gekomen uit samenwerkingen tussen kunstenaars en opdrachtgevers. Uit die rijke oogst laten we in deze speciale bijlage negen bijzondere voorbeelden van opdrachtgeverschap zien.

Wilt u meer zien? Bezoek dan de website: mondriaanfonds.nl/opdrachtgeverschap

Ook u kunt opdrachtgever zijn.

Birgit Donker
directeur Mondriaan Fonds

Kunst langs de lijn

Opdrachtgever: Voetbalclub ASV Arsenal, Amsterdam
Te zien: rondom velden, in kleedkamers en kantine

“We hoopten twee werelden die elkaar nauwelijks raken met elkaar te verbinden”

– Mart van Bree en PJ Roggeband

Naast het veld van de Amsterdamse voetbalclub ASV Arsenal staan elf palen. Op iedere paal, op meters hoogte, is een stadionstoel bevestigd. Deze stoelen zijn duidelijk niet om op te zitten. Spelers, publiek, passerende fietsers en wandelaars kunnen de stoelen wel op en neer laten gaan door geluid te maken. Kunstenaar Zoro Feigl, die deze 'Wave' bedacht, laat de palen aansturen door een hydraulisch systeem. Zo kun je getuige zijn van een eindeloze stoelendans. Voor alle duidelijkheid: dit betreft een kunstwerk! Kunst op een voetbalveld zie je niet vaak en dat maakt het elftal kunstwerken bij ASV Arsenal zo bijzonder. Het waren twee voetbalvaders die het

initiatief namen voor dit kunstproject 'Terreinwinst', omdat ze wel eens wat aantrekkelijks wilden zien tijdens hun zaterdagochtenden langs het veld. “Met dit kunstproject wilden wij een brug slaan tussen sport en kunst”, zeggen Mart van Bree en PJ Roggeband. Dat is gelukt. Peter Stel maakte een serie uitvergroete megafoons voor wie zich geroepen voelt om vanaf de lijn luid en duidelijk commentaar te leveren. En let ook eens op de borden met foto's van Hans van der Meer rondom het veld waarop normaal gesproken reclame wordt gemaakt. terreinwinst.com

Opdrachtgevers Mart van Bree en PJ Roggeband
 Zoro Feigl, Wave, 2016

Kunstenaars wijzen de weg

Opdrachtgever: Gemeente Zwolle
Te zien: van station Zwolle naar centrum

Je kunt natuurlijk de bordjes 'Centrum' volgen, maar een kunstroute van het station naar het stadshart is spannender, vond de gemeente Zwolle, en deed een oproep. Meer dan honderd kunstenaars reageerden. De winnaars werden kunstenaar Ram Katzir samen met kunstenaarsduo Hertog Nadler. Zij bedachten 'Portal': een route en ook een tijdreis. Een blauwe bronzen lijn leidt bezoekers vanuit het station langs kunstwerken die iets vertellen over de cultuur en geschiedenis van Zwolle. De reis begint in de stations-tunnel waar op een groot videoscherm beelden zijn te zien die in het station zijn opgenomen: er loopt een schaapherder voorbij, er komen ridders van een roltrap, gevolgd door mensen op Hooverboards. "Die bestaan niet", zegt een jong meisje dat met haar vader staat te kijken. Die bestaan nóg niet, inderdaad. De melkkar die voorbijrijdt bestaat juist niet meer. En Herman Brood, geboren Zwollenaar, die even in beeld komt, is al geschiedenis. Ook in de andere kunstwerken lopen heden, verleden en toekomst door elkaar. De makers willen met de film het publiek meer betrekken bij de historie van de stad en tegelijkertijd je bewustzijn van ruimte en tijd prikkelen. Alle werken zijn te zien op de website portalzwolle.nl, maar het is veel leuker om hiervoor de trein naar Zwolle te nemen.

Ram Katzir en Hertog Nadler, Swol, 2014

Foto: Allard Bovenberg

Kunstenaarsraam in kathedraal

Opdrachtgever: Kathedrale Basiliek Sint Bavo, Haarlem
Te zien: in Sint Bavo

Kunstenaar Jan Dibbets kreeg de opdracht om zestien nieuwe glas-in-loodramen te ontwerpen voor de Haarlemse basiliek Sint Bavo. Vanaf de oplevering van de kerk in 1898, door architect Pierre Cuypers, tot aan 1959 zijn er wel gebrandschilderde ramen geplaatst, maar door geldgebrek is dat niet bij het middenschip gebeurd. Nu er een grootscheepse restauratie aan de gang is wil de kerk dat alsnog. Het nieuwe ontwerp sluit aan bij de architectuur en de andere kunstvoorwerpen in de kerk, en verwijst naar bekende elementen uit het Rooms-Katholicisme en andere godsdiensten. Zo verwerkte Dibbets de vorm van een Latijns kruis, een Grieks kruis, een Patriarchenkruis en een Russisch-Orthodox kruis. Met een Hebreeuwse tekst verwijst hij naar het wrege lot van de Haarlemse joden die in de Tweede Wereldoorlog nabij de Sint Bavo werden samengebracht, alvorens op transport te worden gezet naar de Duitse concentratie- en vernietigingskampen.

Jan Dibbets, Glas-in-lood ramen, 2014

Foto: Pixelpolder

Troosthond bij kindergraf

Opdrachtgever: Robert Lupker
Te zien: op begraafplaats Iepenhof, Delft

“Andere ouders hebben ook veel troost aan de hond.”

– Robert Lupker

De kindergraven op de Delftse begraafplaats liggen in een kring. In het midden staat een beeld van een hond, gemaakt door kunstenaar Christian Wisse. "Het is alsof die hond staat te waken", vertelt Robert Lupker die tien jaar geleden met zijn vrouw hun babydochter verloor. "Het klinkt misschien raar, maar het voelde daardoor alsof we haar niet alleen lieten." In de jaren die volgden zag hij het beeld achteruit gaan, door weer en wind beschadigd. Lupker vond dat de hond een restauratie verdiende. Hij klopte aan bij de gemeente, maar deze hond bleek geen onderdeel van de stedelijke kunstcollectie. Vervolgens besloot hij zelf geld te gaan werven. Crowdfunding, een lokaal bedrijf en het Mondriaan Fonds konden samen zijn plan, dat inmiddels was uitgebreid, mogelijk maken. Lupker had namelijk ook aandacht voor een nieuw stuk van de begraafplaats: "Het deel waar onze dochter ligt begraven is bijna vol. De nieuwe graven liggen weer in een cirkel, maar het midden was leeg. Ik vond dat die ouders óók een mooi troostend kunstwerk moeten hebben." Christian Wisse dacht mee en zij maakte een tweede hond. En Lupker behaalde nóg een overwinning: "Inmiddels zijn deze beelden toegevoegd aan de stadscollectie, dus er zal goed voor ze gezorgd worden."

Opdrachtgever Robert Lupker
Christian Wisse, Een hond voor jou, 2015

Kalmerende afleiding

Opdrachtgever: Rijnstate ziekenhuis, Arnhem
Te zien: in ziekenhuis

Kunst kan een heilzame werking hebben. Zeker in een ziekenhuis waar mensen binnenkomen met zorgen en angsten, kunnen kunstwerken rustgevend, afleidend en zelfs heilzaam werken. Mensen een 'glimp' geven van iets dat ze aanspreekt, om ze even op andere gedachten te brengen, dat heeft kunstenaar Erik Odijk geprobeerd met zijn installatie in het Rijnstate ziekenhuis in Arnhem. Eigenlijk was zijn opdracht alleen iets in de gang te doen, om zo het oude ziekenhuis met de nieuwe vleugel te verbinden. Maar de kunstenaar keek vanuit de overloop naar buiten en wilde die ruimte óók aanpakken. Zo kwam hij tot een gigantische

fotocompositie op een glaswand binnen in de gang en een rotsige woestijntuin buiten. Hij noemde het geheel 'Holodeck', naar een kamer uit de sciencefictionserie Star Trek. De glaswand is keramisch geprint en daarna gezandstraald. Het ingezoomde detail van de korstmoss herhaalt zich spiegelend over een lengte van bijna dertig meter. Het ritme kalmeert, de gezandstraalde details nodigen uit tot vertragen van je pas en het zonlicht laat de details zilver oplichten. Het kunstwerk bezorgt voorbijgangers een aangenaam verrassingsmoment, waardoor ze misschien wel even vergeten dat ze in het ziekenhuis zijn.

Erik Odijk, Holodeck, 2016

“Soms zegt iemand: ‘Ik heb niks met de natuur.’ Dat geloof ik niet. Iedereen is gerustgesteld door het lichtblauw van de hemel en het groen van gras.”

– Erik Odijk

Speelsculptuur voor schoolplein

De bouw van een nieuwe school voor STIP Voortgezet Speciaal Onderwijs Utrecht was voor de gemeente aanleiding om een kunstenaar in te schakelen voor de inrichting van het schoolplein. Doel was het plein zo in te delen dat drukkeren kinderen zouden worden gescheiden van kinderen die rust zoeken. Kunstenaar Krijn de Koning maakte met architect Roderik van der Weijden een beweeg- en speelsculptuur die de leerlingen uitdaging biedt zich spelenderwijs te ontwikkelen.

Het werk beslaat het gehele plein en ook de schooltuintjes, aanrijroute voor de schoolbussen en de fietsenstalling zijn erbij betrokken. “Hierbij vormen honken een thuisbasis en zijn overige kleurvlakken op het plein juist plekken voor activiteiten, gericht op verschillende niveaus van emotionele ontwikkeling. Zo is de kunst echt geïntegreerd in de dagelijkse leercontext van de leerling”, vertelt schoolhoofd Astrid Lotte.

“Als extraatje maakte ik nog een bolderkar met grote, lichte blokken, waarmee naar hartenlust gestapeld kan worden.”

– Krijn de Koning

Opdrachtgever: Gemeente Utrecht,
Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling
Te zien: op schoolplein STIP VSO Utrecht

Directeur Astrid Lotte
Krijn de Koning, Speelsculptuur, 2013

Koninginnen op een kruispunt

Opdrachtgever:
Winkeliersvereniging
Wilhelminastraat, Breda
Te zien: op rotonde
Wilhelminastraat

“De Koninginnen zijn een soort logo geworden voor ons winkelgebied Oranje Zuid. Je kunt ze op een bonbon zetten of op een ansichtkaart.”

– Coen Bastiaansen

“Drie jaar geleden ging aan de overkant een winkel failliet. Ik dacht: dat gaat niet goed!” Coen Bastiaansen heeft een delicatessen- en gezondheidswinkel in de Wilhelminastraat in Breda. Bovendien is hij voorzitter van de winkeliersvereniging. De dichte zaak bracht Bastiaansen aan het fantaseren: “Als ondernemer is het voor mij essentieel dat er mensen door deze straat blijven lopen. Ik stelde me een straat voor zonder winkels, waarvoor komen mensen dan? Toen dacht ik: we hebben een soort Manneken Pis nodig.” Bastiaansen wilde een toeristische trekpleister toevoegen aan de straat. Een herkenningspunt. Een half jaar later maakte de gemeente plannen het kruispunt op te knappen. Bastiaansen zag zijn kans schoon: “Ik heb gevraagd of ze de rotonde leeg wilden houden.” Vervolgens moest de winkeliersvereniging een kunstenaar én een kunstwerk zoeken: “Ik kende die term niet eens, ‘kunst in de openbare ruimte’. We hebben ons goed laten adviseren.” Inmiddels zijn ze heel blij met de Koninginnen van Tom Claassen: “Ze zijn prachtig, heel herkenbaar. En het is bijzonder om iets moois toe te kunnen voegen aan de stad.” Bastiaansen heeft inmiddels de smaak te pakken: “Ik wil een sprookje laten schrijven over het kunstwerk en ik heb ideeën voor een leuke app bij deze ‘Koninginnen’.”

Opdrachtgever Coen Bastiaansen
Tom Claassen, De Koninginnen, 2015

Eerbetoon aan Paardenbaai

Opdrachtgever: Fundación Eterno,
Oranjestad, Aruba
Te zien: in Oranjestad

Kunstenaar Osaira Muyale maakte op Aruba de installatie ‘Playa Caballos’ (‘Paardenbaai’) die een eerbetoon is aan de plek waar in de 17e eeuw Aruba en Nederland in paarden handelden. Het werk bestaat uit een route van acht paardsculpturen die begint op het strand waar de paarden werden aangevoerd, en leidt naar het historische centrum van Oranjestad. “De sculpturen hebben allemaal eenzelfde blauwe huid maar verschillende persoonlijkheden”, aldus Muyale, die vaker paarden laat terugkomen in haar werk. “Een paard is veruit een van de grootste bijdragen aan de verhoging van een beschaving”, is haar overtuiging. De lokale overheid en de particuliere stichting Fundación Eterno sloegen de handen ineen om deze opdracht te geven. Het belangrijkste doel van de stichting is om de lokale hedendaagse kunst nationaal en internationaal zichtbaar te maken en culturele uitwisselingen te stimuleren.

Osaira Muyale, Playa Caballos (Paardenbaai), 2014

Gemaakt om te verdwijnen

Opdrachtgever: Museum
Kranenburgh, Bergen
Te zien: in de tuin van museum

Foto: Chiel Kuijl

Chiel Kuijl, Concentraties, 2013

Een netwerk van touwen overspant de hele tuin van Museum Kranenburgh in Bergen. Hier en daar bevestigde kunstenaar Chiel Kuijl een schommel of duikplank. Niet alleen om naar te kijken: dit is een kunstwerk dat je mag aanraken. Graag zelfs, want daarmee zet je het in beweging. “Veel ouders met kinderen komen er speciaal voor, je kunt er zo lekker aan sjoorren, in schommelen en klimmen”, vertelt museummedewerker Angelika Bisseling. ‘Concentraties’ heet dit kunstige bouwwerk, en wat bijzonder is: het zal langzaam verdwijnen. “Uiteindelijk zullen de herinneringen overblijven.” De combinatie hedendaagse kunst, natuur en symboliek zijn doorslaggevend geweest om de opdracht te geven. Bisseling: “Natuur is een van de speerpunten van het museum en hierin past het touwenkunstwerk en ook de betekenis ervan prachtig. De klussen touwen staan symbool voor de vele kunstenaarsnetwerken die Bergen en Kranenburgh zo bijzonder maken.”

Iedereen, ook u, kan opdrachtgever zijn

Zelf een opdracht geven?

Iedereen kan bij het Mondriaan Fonds een bijdrage aanvragen voor het laten maken van een nieuw kunstwerk. Voorwaarden zijn onder meer dat het werk kwaliteit heeft, in het openbaar te zien zal zijn en de kunstenaar een honorarium krijgt. Het project mag geen winstoogmerk hebben. Het Mondriaan Fonds betaalt maximaal de helft van het totaalbedrag.

Hoe?

Een aanvraag kan worden ingediend via de website van het Mondriaan Fonds: mondriaanfonds.nl. Hier vindt u ook de voorwaarden waar een aanvraag aan moet voldoen en een checklist voor de bijlagen die bij

een aanvraag horen, zoals een omschrijving van het plan, informatie over de kunstenaar en een begroting.

Advies nodig?

Wie nog geen ervaring heeft met het doen van een aanvraag kan een adviesbureau inschakelen. Voor een professioneel advies- en begeleidingstraject bestaan verschillende bureaus, verspreid door het land. Relevante bureaus zijn te vinden op de website van de digitale helpdesk DHAPS: dhaps.org. Hier is informatie te vinden over een stappenplan, voorbeeldprojecten, adviseurs en bemiddelaars. Deze website is speciaal ontwikkeld om opdrachtgevers te helpen met het formuleren van een goede opdracht aan beeldend kunstenaars en met zaken als wetgeving, contracten, budgetten, honoraria, planning, beheer en behoud.

Het Mondriaan Fonds doet nog veel méér

Het Mondriaan Fonds is hét publieke stimuleringsfonds voor de beeldende kunst en cultureel erfgoed. Het fonds draagt bij aan projecten en activiteiten van kunstenaars, musea en andere instellingen voor hedendaagse kunst en cultureel erfgoed, bemiddelaars (curatoren en critici), archieven, uitgevers, galeries en opdrachtgevers. Het kan bijvoorbeeld gaan om een kunstenaar die nieuw werk wil ontwikkelen; een museum dat erfgoed aankoopt of dat wil samenwerken met een kunstenaar of met een ander museum; een curator die onderzoek wil doen; of een galerie die op een buitenlandse kunstbeurs kunst uit Nederland wil tonen. Particulieren kunnen bij het fonds terecht voor opdrachten aan kunstenaars of de KunstKoop, waarmee kunst op afbetaling kan worden gekocht bij meer dan 120 galeries verspreid over Nederland.

Hierbij een greep uit het diverse aanbod:

Werkbijdrage

Kyle Tryhorn, Morningstar Mill (filmstill), 2016

Met de werkbijdrage voor beginnende en meer ervaren kunstenaars stimuleert het Mondriaan Fonds artistieke ontwikkeling en cultureel ondernemerschap. De bijdrage kan besteed worden aan de ontwikkeling van nieuw werk en alles wat daarbij komt kijken, maar ook aan deelname aan tentoonstellingen in binnen- en buitenland.

Bijdrage Incidentele Aankopen: iedereen laten meegenieten

Foto: Maarten van Dijk

T.rex, Naturalis, Leiden

Musea en andere erfgoedinstellingen kunnen een bijdrage aanvragen als ze een bijzonder werk voor hun collectie willen aankopen. Omdat het Mondriaan Fonds een publiek fonds is, komt de bijdrage uit de samenleving. Een van de voorwaarden is daarom dat de aankoop zoveel mogelijk te zien moet zijn, zodat we er allemaal van kunnen meegenieten. Voorbeelden van aankopen waaraan is bijgedragen zijn de T.rex die sinds 2016 bij Naturalis in Leiden te zien is, een tweeduizend jaar oude Romeinse buste voor het Allard Pierson Museum in Amsterdam, een aquarel van Vincent van Gogh voor het Noordbrabants Museum en een hedendaags werk van kunstenaar Grayson Perry voor het Bonnefantenmuseum in Maastricht.

mondriaanfonds.nl/aanwinsten

Biënnale van Venetië: internationale uitstraling

Foto: Daria Scaggiola

Wendelien van Oldenborgh, Cinema Olanda, 2017

Elke twee jaar vindt de Biënnale van Venetië plaats. Dit is dé plek om kunst uit Nederland internationale uitstraling te geven. Nederland heeft zijn eigen paviljoen, ontworpen door architect Gerrit Rietveld, en het Mondriaan Fonds is als opdrachtgever verantwoordelijk voor de Nederlandse inzending. Voor de 57e editie is het Rietveldpaviljoen ingericht door kunstenaar Wendelien van Oldenborgh, in samenwerking met curator Lucy Cotter. In het paviljoen tonen zij de architectonische installatie 'Cinema Olanda' waarin drie filmwerken zijn opgenomen. Het werk kijkt kritisch naar de Nederlandse koloniale geschiedenis en de overblijfselen daarvan. Van Oldenborgh ziet de onvolledigheid in onze geschiedenis en vult deze aan met verhalen die in de vergetelheid dreigen te raken. De biënnale is tot en met 26 november 2017 te bezoeken.

venicebiennale.nl

Prix de Rome: oudste kunstprij

Foto: Shinji Otani

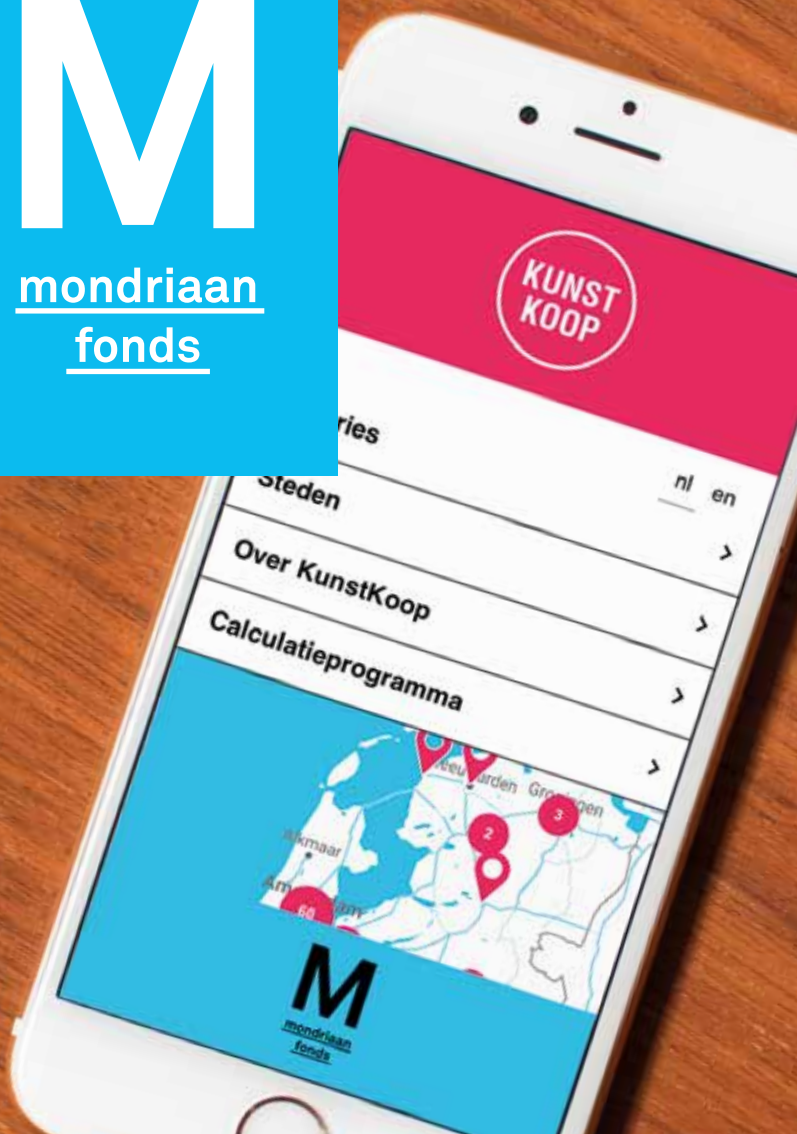
Koningin Máxima met Prix de Rome winnaar 2015 Magali Reus

De Prix de Rome is de oudste en meest prestigieuze prijs voor talentvolle kunstenaars en architecten in Nederland. De geschiedenis ervan gaat terug tot 1666, toen de prijs in Frankrijk werd ingesteld door koning Lodewijk XIV. In 1808 werd de prijs in Nederland geïntroduceerd. De winnaar mocht vier jaar in Rome verblijven om te werken en de kunstenaars uit de klassieke oudheid, de bakermat van Europese kunst, te bestuderen. Sinds 2012 wordt de Prix de Rome georganiseerd door het Mondriaan Fonds. De winnaars ontvangen 40.000 euro en een werkperiode van drie maanden bij de American Academy in Rome waar ze andere kunstenaars en wetenschappers ontmoeten. De laatste winnaar was Magali Reus.

prixderome.nl

M

mondriaan
fonds

100% kunst | 0% rente

Met de KunstKoop-regeling kunnen particulieren kunst op afbetaling kopen bij een galerie, zonder rente of administratiekosten. Wie bijvoorbeeld op een kunstbeurs tegen een mooi werk aanloopt waarvan de prijs misschien iets boven het budget ligt, kan met deze regeling het werk toch in huis halen.

De koper gaat een lening aan bij ABN AMRO en lost maandelijks een zelfgekozen bedrag af. Het Mondriaan Fonds vergoedt de rente aan de bank. Hiermee wil het fonds (en dus de samenleving) de verkoop van beeldende kunst bevorderen. De bijdrage werkt drempelverlagend. Wanneer het maandbedrag laag is heb je nauwelijks in de gaten wat het kunstwerk kost en op een dag is het helemaal van jezelf!

kunstkoop.nl